

Nr 38

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 8 mars 1957 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 108, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att besluta, att befodringsavgifterna för inrikes brev, affärshandlingar, trycksaker, varuprov, varukorsband, paket, postabonnerade tidningar, utgivar- och kommissionärskorsband, avgifterna för rekommendation och assurans samt ersättningen för förlust m. m. av rekommenderad försändelse skall utgå med belopp och från tidpunkter, som av departementschefen vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t förordats.

Beträffande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anföras följande.

I propositionen framlägges förslag om höjning av portot för brev om högst 20 g från 25 till 30 öre och för brev över 500 g från 1 kr. till 1 kr. 20 öre. Vidare omfattar förslaget portona för korsband och paket, avgifterna för rekommendation och assurans samt avgifterna i tidningsrörelsen. Slutligen föreslås en höjning av den ersättning, som skall utgå vid förlust av rekommenderad försändelse. Taxehöjningen avser i första hand att förhindra ett underskott på poströrelsen under budgetåret 1957/58.

Till utskottet har hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 482 av herr *Weiland* och II: 594 av herr *Rydén*, vari hemstälts, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 108 måtte besluta

1) att införa lokalporto för brevårsändelser med portosatser i enlighet med nu för inrikes brev gällande porto,

2) att portosatserna för korsbandsårsändelser skall bibehållas oförändrade, samt

3) att avgifterna i tidningsrörelsen under nu pågående utredning angående ny tidningsförordning må kvarstå oförändrade; ävensom

II) motionen II: 586 av herr *Henning Nilsson* i Gävle *m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 108 måtte besluta att icke för närvarande godkänna höjning av befodringsavgifterna för postabonnerade tidningar samt utgivar- och kommissionärskorsband.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 482 och II: 586.

Av statsrådsprotokollet i ärendet inhämtas bland annat följande.

I skrivelse den 1 mars 1957 har *generalpoststyrelsen* framlagt förslag om höjning av vissa postavgifter. Förslaget avser portona för brev, korsband och paket, avgifterna för rekommendation och assurans samt avgifterna i tidningsrörelsen.

Innebörden av styrelsens förslag framgår av följande tabeller.

Sammanställning av nuvarande avgifter samt de av generalpoststyrelsen föreslagna ändringarna

Försändelseslag	Avgiftsgrupper	Nuvarande avgiftsbelopp öre	Generalpoststyrelsens förslag öre
Brev	högst 20 gram	25	30
	över 20—125 gram	50	50
	» 125—500 »	75	75
	» 500—1000 »	100	120
Affärshandlingar, trycksaker, varuprov, varukorsband	högst 50 gram	10	} 15 15
	över 50—100 gram	15	
	» 100 gram	15	
		för de första 100 g samt 5 öre för varje följande vikt av 100 g eller del därav	för de första 100 g samt 5 öre för varje följande vikt av 100 g eller del därav
Minimiavgift för af- färshandling		25	30
Paket	högst 1 kg	140	140
	över 1—3 »	170	170
	» 3—5 »	200	200
	» 5—6 »	250	} 350
	» 6—7 »	300	
	» 7—8 »	350	
	» 8—9 »	400	
	» 9—10 »	450	} 500
	» 10—11 »	500	
	» 11—12 »	550	
	» 12—13 »	600	
	» 13—14 »	650	} 750
	» 14—15 »	700	
	» 15—16 »	750	
» 16—17 »	800		
» 17—18 »	850	} 1000	
» 18—19 »	900		
» 19—20 »	950		
Rekommendation		40	50
Assurans		40 öre i grundavgift + 10 öre för varje 1 000 kr eller del av 1 000 kr av assurans- beloppet	50 öre i grundavgift + 10 öre för varje 1 000 kr eller del av 1 000 kr av assurans- beloppet

Försändelseslag	Avgiftsgrupper	Nuvarande avgiftsbelopp öre	Generalpoststyrelsens förslag öre
Postabonnerade tidningar	varje i tidningstaxan intagen abonnemangstermin	50	50
	varje under en vecka utkommande nr av tidningen	¹ 46	¹ 50
	dock lägst	¹ 92	¹ 100
	varje helt eller påbörjat kg av tidningens sammanlagda årsvikt sammanlagd avgift för ett postabonnerat tidningsexemplar	¹ 31	¹ 34
	lägst	75	80
Utgivarkorsband i allmänhet	varje ¹ / ₂ kg eller del av ¹ / ₂ kg	22	24
	dock lägst	88	96
Kommissionärskorsband	varje kg eller del av kg för tidning med minst 6 nr i veckan	26	28
	dock lägst	52	56
	varje kg eller del av kg för tidning med mindre än 6 men minst 1 nr i veckan	35	38
	dock lägst	70	76

¹ Dessa avgifter avser helår och beräknas i förhållande därtill för kortare abonnemangsterminer.

Rörande motiveringen för de i propositionen framlagda förslagen hänvisar utskottet till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinns under följande rubriker å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

Generalpoststyrelsen, s. 3—9.

Departementschefen, s. 9—10.

Av innehållet i *de förevarande motionerna* må här återges följande.

Till stöd för yrkandena i de likalydande *motionerna* I:482 och II:594 anföres bl. a. följande. Efter höjningarna av brevportot skulle i ännu högre grad än för närvarande kostnaden för lokala försändelser komma att framstå som alltför höga. Såsom påpekats i en framställning till generalpoststyrelsen från Sveriges köpmannaförbund utgör kostnaderna för de lokala brevfrösendelserna en betydande utgiftspost särskilt för detaljhandeln men givetvis också för andra grupper inom samhället. Förbundet har därför föreslagit, att man vid en höjning av portot skall överväga att låta höjningen endast avse riksportot och bibehålla portot för lokala försändelser vid nuvarande nivå. Motionärerna finner det tveksamt om den lokala poströrelsen inte skulle kunna göras lönsam även med en lägre portosats än den som nu föreslås skola tillämpas såväl för lokala som för andra inrikes

brevförsändelser. Sålunda förordas att ett lokalporto för brevörsändelser införas och att taxan härför blir den hittills för inrikes brevörsändelser tillämpade, alltså 25 öre för brev i viktsatsen 0—20 gram, 50 öre i viktsatsen 20—125 gram, 75 öre i viktsatsen 125—500 gram samt 1 krona i viktsatsen 500—1 000 gram. — Även höjningen av korsbandsportot skulle i särskilt hög grad komma att drabba det lokala affärslivet samt dessutom medföra en betydande kostnadsökning för ideella organisationer. Det kan starkt ifrågasättas om detta inte bör undvikas. Särskilt med det förhållandevis höga brevportot synes det angeläget att ett lågt porto bibehålles för korsbandsförsändelserna. De möjligheter till viss kompensation för höjningen, som eventuella höjningar av rabattsatserna för massförsändelser utgör, torde de ovan nämnda grupperna endast i mycket begränsad utsträckning kunna komma att tillgodogöra sig. Generalpoststyrelsen har också räknat med att den föreslagna höjningen av korsbandsportot kommer att få konsekvenser på rörelsens omfattning. Med hänsyn härtill förordar motionärerna att någon höjning av korsbandsportot icke sker. Beträffande portot och rabattsatserna å grupporsband föreslås att hittillsvarande villkor bör vidmakthållas. Av generalpoststyrelsens skrivelse den 2 mars 1957 framgår, att denna rörelse haft ett enormt uppsving och icke varit oekonomisk för postverket. Det skulle vara oklokt att nu starkt fördyra denna form av försändelser ur både postverkets och näringslivets synpunkt. — Vidare anser motionärerna, att någon höjning av avgifterna i tidningsrörelsen ej bör vidtagas, ej ens en provisorisk sådan i avvaktan på resultatet av pågående utredning. Härtill kommer det faktum att många tidningar driver sin verksamhet under ytterst svåra ekonomiska förhållanden och har ringa möjligheter att övervältra en kostnadsfördyring på sina prenumeranter. Det inkomstbortfall som blir en följd av de av motionärerna förordade modifieringarna i förslaget om portohöjningar synes kunna rymmas inom den marginal, som de föreslagna höjningarna innefattar och poströrelsen sålunda även med av motionärerna förordade förslag komma att ge ett tillfredsställande överskott.

I motionen II: 586 anföres i huvudsak följande. Då den pågående utredningen om villkoren för postbefordran av tidningar givetvis även innefattar grunderna för beräkandet av avgifterna för sådan befordran synes det olämpligt att nu genomföra en låt vara provisorisk höjning av dessa avgifter. Ett sådant föregripande av pågående utredning är desto mindre påkallat som inkomstökningen för postverket är av mindre betydelse och höjningen av övriga postavgifter mer än väl kompenserar postverket för inträdda kostnadsfördyringar.

Utskottet. De höjningar av vissa postavgifter, varom förslag framlagts i den förevarande propositionen, syftar i första hand till att förhindra att underskott uppkommer i postverkets rörelse. Som framgår av departementschefens anförande till statsrådsprotokollet i ärendet kommer postverket nämligen att från och med innevarande år få vidkännas utgiftsökningar,

främst föranledda av stegrade lönekostnader, av en sådan storleksordning att de endast till en mindre del kan kompenseras genom rationaliseringsåtgärder. Härutöver avses med avgiftshöjningarna att få till stånd en sådan avvägning av taxorna, att postverket kan beräknas få erforderlig rörelsemarginal under de närmast följande åren. Genomföres de ifrågasatta höjningarna skulle postverkets rörelse enligt generalpoststyrelsens beräkning komma att lämna överskott å 7 miljoner kronor under innevarande budgetår och å 18 miljoner kronor under budgetåret 1957/58.

Även utskottet finner en höjning av posttaxorna erforderlig för att förhindra ett underskott i postverkets rörelse. Det är vidare enligt utskottets mening önskvärt att postavgifterna avvägs så att verket utöver normal förräntning å investerat kapital erhåller tillbörlig rörelsemarginal för sin verksamhet, varvid det för budgetåret 1957/58 beräknade överskottet i nuvarande läge torde kunna betraktas såsom skäligt belopp. Härigenom och genom att postverket fullföljer sina strävanden att genom rationaliseringsåtgärder förbilliga driften vinnas den fördelen att — om intet oförutsett inträffar — nya portohöjningar kan undvikas under den närmaste framtiden.

Beträffande det inrikes brevportot, som är postverkets största inkomstkälla, föreslås i propositionen dels att portot för brev i lägsta viktsatsen, 0—20 g, höjes från 25 till 30 öre och dels att portot för brev över 500 g höjes från 1 krona till 1 krona 20 öre. I de likalydande motionerna I: 482 och II: 594 yrkas att lokalporto införes för brevfrösendelser och att den nu gällande portosatsen för inrikes brev bibehålles oförändrad för lokalförsändelser.

I anledning av nämnda motionsyrkanden får utskottet erinra om att lokalportot slopades år 1951. Anledningen härtill var bl. a. att den olika avgiftsbeläggningen av lokalförsändelser och riksbrev vållade såväl allmänheten som postverket olägenheter av skilda slag. Företagna undersökningar hade visat att kostnaderna för befordran av lokalbrev endast med något öre understeg motsvarande kostnader för riksbrev.

Enligt generalpoststyrelsens beräkningar skulle de i propositionen föreslagna ändringarna av brevportot ge en inkomstökning av ca 23 miljoner kronor per år. Ett bifall till motionärernas yrkande om lokalporto skulle innebära en reducering av nämnda belopp till ca 17 miljoner kronor per år och postverkets beräknade överskott för budgetåret 1957/58 minska i motsvarande mån. Redan av denna anledning ställer sig utskottet tveksamt till förslaget att återinföra ett särskilt lokalporto. Härtill kommer att erfarenheterna från den tid, då ett lägre porto tillämpades för lokalbrev än för riksbrev, starkt talar mot en sådan åtgärd, allra helst som postverkets självkostnader inte är nämnvärt lägre för lokalbrev än för riksbrev. Utskottet avstyrker sålunda yrkandet i motionerna I: 482 och II: 594 om särskilt lokalporto.

Den i propositionen föreslagna höjningen av brevportot synes utskottet väl avvägd med hänsyn till ökningen av postverkets omkostnader. Utskottet får tillstyrka propositionen i denna del.

I fråga om portot för inrikes korsband föreslås i propositionen inte annan ändring än att avgiften för korsband i lägsta viktsatsen, till vilken klass hör ca 80 procent av totala antalet korsband, förordas höjdd med 5 öre. Härigenom skulle liksom före den 1 juni 1952 samma avgift utgå för alla korsband upp till 100 g. För försändelseslaget affärshandlingar förordas en höjning av minimiportot från 25 till 30 öre.

I de nyssnämnda motionerna yrkas att portosatserna för korsbandsförsändelser bibehålles oförändrade.

De i propositionen föreslagna avgiftsändringarna beträffande inrikes korsband beräknas tillföra postverket ökade inkomster med ca 7 miljoner kronor per år. Ett bifall till motionärernas yrkande skulle sålunda leda till en avsevärd reducering av den beräknade totala inkomstökningen å ca 36 miljoner kronor. Med hänsyn härtill och då en höjning av korsbandsportot är befogad som en konsekvens av den av utskottet nyss förordade höjningen av brevportot, anser sig utskottet böra tillstyrka propositionen även i förevarande del. I enlighet härmed avstyrker utskottet motionerna I: 482 och II: 594, såvitt desamma avser korsbandsportot.

I nämnda motioner har uttalats att även för portot och rabattsatserna å grupp-korsband borde gälla oförändrade villkor.

Jämlikt bemyndigande av 1954 års riksdag äger Kungl. Maj:t fastställa bl. a. rabattsatser vid befordran av mass- och grupp-korsband. I den i propositionen omnämnda skrivelsen av den 2 mars 1957 har generalpoststyrelsen framhållit att med inrättandet av mass- och grupp-korsbandsrörelserna hade en med hänsyn till såväl allmänhetens som postverkets intressen påkallad anpassning skett från verkets sida efter marknadens behov av enkla och prisbilliga distributionsformer för masstrycksaker. Båda försändelseslagen hade på senare tid fått allt större användning. Särskilt gällde detta grupp-korsband, som ökat mycket kraftigt. En bidragande orsak till den stora rörelsestegringen torde ha varit de låga postavgifterna, vilka — utan att därför vara oekonomiska för postverket — givit ökad konkurrenskraft åt dessa rörelsegrenar. En avgiftshöjning med 50 procent skulle med all säkerhet komma att verka avskräckande på avsändare av mass- och grupp-korsband och därmed få en hämmande inverkan på dessa rörelsegrenars vidare utveckling. Inte heller var en sådan höjning motiverad av postverkets kostnader för befordringen. Skäl talade därför för att postavgifterna för dessa försändelseslag begränsades, vilket kunde ske genom att de av Kungl. Maj:t fastställda rabattprocenterna för resp. försändelseslag höjdes i erforderlig mån. Generalpoststyrelsen förordade för sin del att rabattsatserna för masskorsband skulle höjas från 20 till högst 35 procent och för grupp-korsband från högst 50 till högst 60 procent.

I anledning av vad motionärerna anfört vill utskottet framhålla att det med hänsyn till att mass- och grupp-korsbandsrörelserna är stadda i framåtskridande och redan med nu gällande porto- och rabattsatser ställer sig fördelaktiga för postverket ur ekonomisk synpunkt självfallet är angeläget att avgifterna för dessa försändelseslag avväges så att den gynnsamma ut-

vecklingen kan fortsätta. Det kan förutsättas att Kungl. Maj:t vid fastställande av befordringsavgifterna för försändelser av detta slag beaktar även denna synpunkt. Utskottet anser därför motionärernas uttalande i denna fråga inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet tillstyrker även bifall till det i propositionen framlagda förslaget såvitt avser höjning av avgifterna för postpaket, rekommendation och assurans. Inte heller har utskottet något att erinra mot den föreslagna höjningen från 36 till 50 kronor av högsta ersättningsbeloppet vid förlust m. m. av rekommenderad försändelse.

Beträffande tidningsavgifterna förordar föredragande departementschefen en höjning med ca 8 procent. Denna höjning skulle betraktas som provisorisk i avvaktan på det resultat vartill tidningsförordningsutredningen kunde komma. Genom på så sätt höjda avgifter skulle postverket komma att beredas kompensation för de under år 1952 inträffade merkostnadsökningarna för tidningsrörelsen, men däremot inte få någon som helst kompensation för senare inträdda eller nu aktuella kostnadsstegringar.

Såväl i motionerna I: 482 och II: 594 som i motionen II: 586 yrkas att avgifterna i tidningsrörelsen bibehålles oförändrade i avvaktan på resultatet av förenämnda utredning.

Utskottet får till en början erinra om att den senaste höjningen av tidningsavgifterna företogs efter beslut av 1952 års riksdag. Vid detta tillfälle hade generalpoststyrelsen förordat en höjning med 30 procent, men departementschefen fann lämpligt att avgiftshöjningen tills vidare begränsades till ca 20 procent. Riksdagen beslöt i enlighet med departementschefens förslag och underströk härvid höjningens provisoriska karaktär.

Med hänsyn till de kostnadsstegringar som inträffat sedan år 1952 är en höjning även av avgifterna i tidningsrörelsen i och för sig motiverad. Hur långt man därvid skall gå är en avvägningsfråga, som bör bedömas under beaktande av att utredning rörande tidningsavgifterna pågår. Skälig hänsyn har enligt utskottets mening tagits till tidningsutgivarnas intressen genom den avvägning som gjorts i propositionen. Utskottet vill särskilt understryka att höjningen i propositionen föreslås begränsad till sådant belopp, att endast de under år 1952 inträffade kostnadsstegringarna men däremot inte senare inträdda utgiftsökningar täckes. I enlighet härmed finner sig utskottet böra avstyrka de föreliggande motionerna och förordar bifall till propositionen även i förevarande del. Den sålunda föreslagna höjningen av avgifterna får som departementschefen framhållit betraktas såsom provisorisk i avvaktan på resultatet av pågående utredning. Utskottet har sålunda inte tagit ståndpunkt till frågan om de grunder efter vilka avgifterna i tidningsrörelsen i framtiden bör avvägas.

I vad avser tidpunkterna för genomförandet av höjningen av postavgifterna har utskottet ingen erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 108;

2) att de likalydande motionerna I: 482 av herr Weiland och II: 594 av herr Rydén icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att motionen II: 586 av herr Henning Nilsson i Gävle m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 april 1957

På bevillningsutskottets vägnar:

EDGAR SJÖDAHL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjö Dahl, Eriksson*, Söderquist, Rune Johansson*, Niklasson, Kronstrand, Oscar Carlsson, Wårnberg*, Bengtson och Mannerskantz; samt

från andra kammaren: herrar Sundström, Nilsson i Svalöv, Brandt, Gustafson i Göteborg, Allard, Kårlander, Persson i Svensköp, Wiklund, Jansson i Aspeboda* och Rydén.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.